

Amžiui draugiškas būstas – galimybės Lietuvoje

Rasa Varpiotaitė-Tiutiunik*, Jurga Kučinskienė

Klaipėdos valstybinė kolegija, Bijūnų g. 10, Klaipėda
el. paštas: r.varpiotaite@kvk.lt, j.kucinskiene@kvk.lt

(Gauta 2021 m. balandžio mėn.; atiduota spaudai 2021 m. balandžio mėn.; prieiga internete nuo 2021 m. gegužės 11 d.)

Anotacija

Straipsnyje aptariama amžiui draugiško būsto samprata, tarptautinė patirtis kuriant amžiui draugišką būstą, vertinant esamą būstą, jo atitikimą draugiško būsto sampratai ir galimybės turėti amžiui draugišką būstą Lietuvoje. Senėjant visuomenei reikia užtikrinti produktyvios visuomenės narių, ypač vyresnio amžiaus asmenų, sveiką nepriklausomą senėjimą. Amžiui draugiška aplinka, o ypač gyvenamoji aplinka, sukuria galimybes žmonėms iki gilios senatvės gyventi savo namuose. Namuose senėti galima ir tada, kai silpsta sveikata, išskyla priežiūros poreikių, tačiau namai turi būti tinkami kintantiems vyresnio amžiaus žmonių poreikiams.

Reikšminiai žodžiai: amžiui draugiškas namas, senėjanti visuomenė.

Abstract

The article explores the concept of age-friendly housing, international experience in creating age-friendly housing, evaluating existing housing, its compliance with the concept of age-friendly housing and the possibility of having age-friendly housing in Lithuania. As society ages, it is necessary to ensure healthy independent aging for members of a productive society, especially the elderly. An age-friendly environment, and especially a living environment, creates opportunities for people to live in their own homes until deep old age. Aging is also possible at home when health is deteriorating and care needs arise, but homes need to adapt to the changing needs of older people.

Key words: Age-friendly housing, an aging society

Įvadas

Europoje išryškėjo sparčios gyventojų senėjimo tendencijos, kurias daugiausiai lemia mažas gimstamumas ir ilgėjanti gyvenimo trukmė. Teigiama, kad iki 2060 m. 65 metų ir vyresnių žmonių skaičius darbingo amžiaus žmonių atžvilgiu padidės dvigubai, todėl sudaryti sąlygas oriam, sveikam ir aktyviam gyventojų senėjimui yra kiekvienos valstybės prioritetas (LR sveikatos apsaugos ministerija, 2021). Pasaulio sveikatos organizacija sąvoką „sveikas senėjimas“ apibrėžia kaip funkcinio pajėgumo, užtikrinančio gerovę vyresniame amžiuje, ugdymo ir palaikymo procesą (LR sveikatos apsaugos ministerija, 2021). Funkcinis pajėgumas suprantamas kaip gebėjimas asmeniui atlikti jam vertingą veiklą: tenkinti pagrindinius poreikius; mokytis, tobulėti ir priimti sprendimus; turėti galimybę judėti; kurti ir palaikyti santykius; būti naudingam visuomenei. Vienas esminių iššūkių, su kuriuo susiduriama senėjant visuomenei – užtikrinti produktyvios visuomenės narių, ypač vyresnio amžiaus asmenų, sveiką nepriklausomą senėjimą (angl. *healthy ageing*) siekiant sumažinti neigiamą sveikatos sutrikimų poveikį gyvenimo kokybei, savarankiškumui ir darbingumui ir atitinkamai užkirsti kelią socialinės atskirties bei skurdo rizikai. Vyresnio amžiaus asmenimis Sveiko senėjimo užtikrinimo Lietuvoje 2014–2023 m. veiksmų plane laikytini 55 metų ir vyresni Lietuvos gyventojai (LR sveikatos apsaugos ministro įsakymas, 2014). Žmonėms senstant reikia pokyčių ir jų aplinkoje, kad ji atitiktų pagyvenusių žmonių fizinę, psichinę ir emocinę būklę. Aplinkos sąlygų įtaka vyresniems žmonėms tampa vis svarbesnė, kadangi su amžiumi žmogaus veiklos erdvė traukiasi dėl mažėjančio judumo, kurį riboja ne tik silpstantis kūnas, bet ir gyvenamoji aplinka, pritaikyta pajėgiam ir aktyviam žmogui (Scharlach, 2017). Su amžiumi veiklos apimtys mažėja, fizinio aktyvumo laikas trumpėja, daugiau laiko praleidžiama namuose ar šalia namų (Forrest & Kearns, 2001). Amžiui draugiška (angl. *age-friendly*) aplinka skatina sveiką ir aktyvų senėjimą. Jie įgalina vyresnio amžiaus žmones: saugiai

senti jiems tinkamoje vietoje; būti laisvu nuo skurdo; toliau tobulėti asmeniškai; ir prisidėti prie savo bendruomenių išlaikant autonomiją, sveikatą ir orumą. Pasaulio sveikatos organizacija (WHO, 2007) apibrėžia amžiui draugišką miestą kaip *fizinę ir socialinę aplinką, kuri skatina vyresnių žmonių aktyvumą senstant, kad jie gyventų jausdamiesi saugiai, būdami geros sveikatos ir toliau aktyviai dalyvaudami visuomenėje veikloje*. Fizinė ir socialinė aplinka mūsų miestuose ir bendruomenėse daro didelę įtaką senėjimo patirčiai ir senėjimo teikiamoms galimybėms. Miestai ir bendruomenės visame pasaulyje jau atliko nemažai veiksmų, kad taptų draugiškesne amžiui aplinka (Age friendly world, 2021).

Amžiui draugiška aplinka, o ypač gyvenamoji aplinka, sukuria galimybes žmonėms iki gilios senatvės gyventi savo namuose. Žmonės nori likti gyventi jiems įprastoje aplinkoje bei palaikyti glaudų ryšį su žmonėmis, kuriuos jie pažįsta ir kuriais gali pasitikėti (Jarré & Urdaneta, 2016). Tam reikia, kad gyvenamieji namai, lauko erdvės bei bendruomeninės paslaugos būtų pritaikytos prie senstančių gyventojų poreikių. Amžiui pritaikytas būstas pasižymi: veikiančiu liftu, kėdėmis laiptų aikštelėse prisėsti ir pailsėti lipant laiptais, geru apšvietimu, pašalintais slenksčiais, įrengtomis rankenomis koridoriuje ir vonioje įsitverti, neslidžia grindų danga, plačiais praėjimais ir pan.

Lietuvoje šiuo metu yra per 1,4 mln. pastatų, 900 tūkst. pastatų statyti laikotarpiu nuo 1961 iki 2000 m., didelei daliai statinių reikalingas kapitalinis ar modernizavimo remontas (Poskienė, 2018). Šiuo metu Lietuvoje pakankamas dėmesys sutelktas į energijos taupymą bei šilumos kaštų mažinimą, bet neteikiama reikšmės patogiam gyventojų gyvenimo kokybės gerinimui patalpose ir už jų ribų: vyresnio amžiaus žmogui pasidaro sunku lipti laiptais, sunkiai darinėti duris, netenkina namų aplinka, per mažos sanitarinės patalpos, nepritaikyta ergonomiška aplinka, infrastruktūra, per dideli kaštai būsto išlaikymui, bei sudėtingas jo aptarnavimas.

Tikslas – aptarti amžiui draugiško būsto sampratą, išanalizuoti esamą situaciją ir vystymo galimybes Lietuvoje.

Metodika

Darbe taikyti metodai – sisteminė informacijos šaltinių analizė. Esminiai teiginiai dėl amžiui draugiško būsto remiasi Pasaulio sveikatos organizacijos sveikam senėjimui skirtų gidų (vadovų) analize, taip pat nagrinėjamas bendruomenės vaidmuo sveiko senėjimo procese.

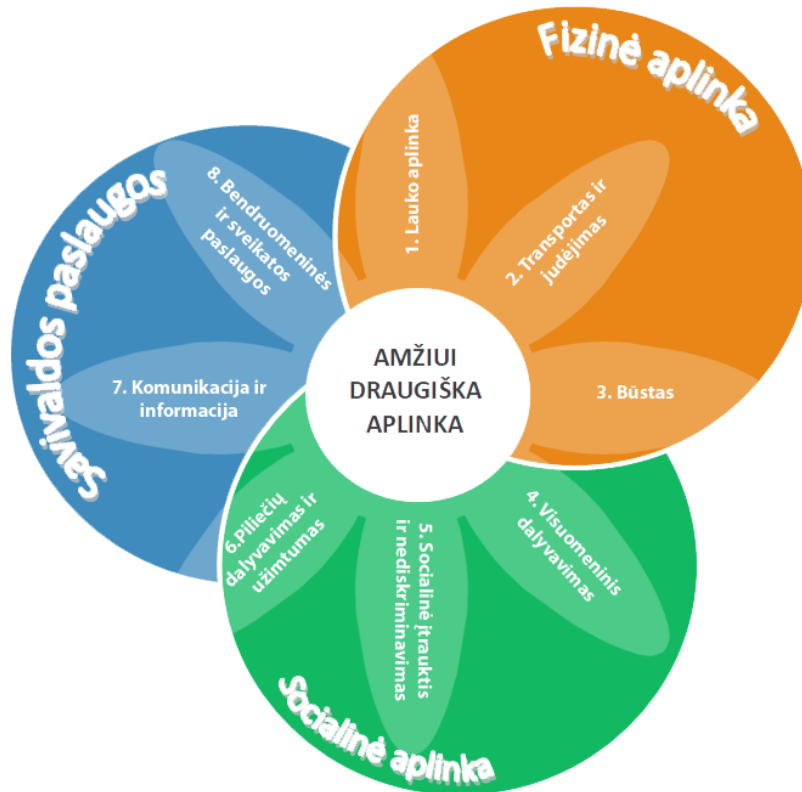
Tyrimo rezultatai ir jų aptarimas

Tarptautinė praktika. Manoma, kad per ateinančius dešimtmečius 60 metų ir vyresnių žmonių skaičius išaugs daugiau nei dvigubai ir vis didesnė jų dalis gyvens miesto aplinkoje. Pasaulio sveikatos organizacijos (PSO) teigimu, senėjanti visuomenė kartu su urbanizacija yra pagrindinis XXI amžiaus iššūkis (WHO, 2007; WHO, 2015). Sveikatos ir gerovės užtikrinimas miesto aplinkoje vėlesniame gyvenime tampa prioritetiniu klausimu tiek išsivysčiusiose, tiek besivystančiose šalyse (WHO, 2007; WHO, 2015). Vyresnio amžiaus žmonėms reikalinga palanki aplinka, kad kompensuotų jų fizinius ir socialinius pokyčius (WHO, 2007). Draugiškas amžiui miestas yra pagrindinis 2030 m. darnaus vystymosi darbotvarkės darnaus vystymosi 11 tikslas – „Pasiiekti, kad miestai ir gyvenvietės taptų įtraukūs, saugūs, atsparūs ir darnūs“ (Jungtinės Tautos, 2015).

2007 m. parengtas „*Global Age-friendly Cities: A Guide*“ (WHO, 2007) gidas, kuriame pateikiamas pagrindinių funkcijų, padedančių miestams tapti labiau draugiškiems amžiui, kontrolinis sąrašas. Amžiui draugiško miesto statuso siekiančių miestų administracijos, bendruomenės, mokslininkai, viešosios ir privačios įstaigos turi įvertinti savo miestų aplinką aštuoniose pagrindinėse srityse ir gerinti esamas bei kurti naujas paslaugas, kad mieste ar miestelyje

būtų galima kokybiškai gyventi nuo gimimo iki gilos senatvės (WHO, 2017): *transportas ir judėjimas; būstas; viešosios erdvės ir pastatai (lauko aplinka); visuomeninis gyvenimas; piliečių dalyvavimas ir užimtumas; socialinė įtrauktis ir nediskriminavimas; bendruomeninės ir sveikatos priežiūros paslaugos; komunikacija ir informacija*. Amžiui draugiškoje aplinkoje skatinamas aktyvus ir sveikas senėjimas, gerinant sveikatą, skatinant įsitraukimą ir įgalinant gerovę vyresniame amžiuje. Amžiui draugiška aplinka sujungia fizinę aplinką, socialinę aplinką ir savivaldybių paslaugas skirtingo amžiaus žmonių poreikiams (1 pav.).

1 pav. Amžiui draugiška aplinka (WHO, 2017)

Fig. 1. Age-friendly environment (WHO, 2017)

Būstas yra viena iš fizinės aplinkos vertinimo temų. „AARP Home Fit“ vadove (The AARP HomeFit Guide, 2015) išsamiau aprašytos savybės, dėl kurių būstas tinka vyresnio amžiaus žmonėms. Tai galėtų būti įrankis padedantis žmonėms įvertinti savo namų aplinką ir modifikuoti ją pagal savo poreikius. „Housing our Aging Population Innovation Panel“ (HAPPI) sukūrė dešimt principų, kuriais vadovaujamesi projektuojant vyresnio amžiaus žmonių būstus, siekiant pagerinti jų gyvenimo kokybę (HAPPI. Housing our Ageing Population: Panel for Innovation, 2009). Šios gairės yra pagrįstos tinkamais projektavimo principais ir gali būti laikomos nuorodomis projektuojant naują būstą, bet ne priemonėmis vertinant būsto tinkamumą amžiui. Pasaulio sveikatos organizacija (WHO, 2007) kriterijus, turinčius įtakos būsto tinkamumui priklausomai nuo žmogaus amžiaus, suskirstė į devynias sritis (1 lentelė): *prieinamumas, pagrindinės paslaugos, dizainas, modifikacijos, priežiūra, senėjimas vietoje, bendruomenės integracija, būsto galimybės, gyvenamoji aplinka*.

1 lentelė. Amžiui draugiško (Age-friendly) būsto kontrolinis sąrašas (WHO, 2007)
Table 1. Age-friendly housing checklist (WHO, 2007)

Kriterijus	Vertinimo sritis
Prieinamumas	Prieinamą būstą gali įsigyti visi vyresnio amžiaus žmonės.
Pagrindinės paslaugos	Teikiamos būtinos paslaugos, kurias gali užsisakyti visi.
Dizainas	Būstas pagamintas iš tinkamų medžiagų ir gerai sukonstruotas.
	Yra pakankamai erdvės, kad vyresnio amžiaus žmonės galėtų laisvai judėti.
	Būstas yra tinkamai įrengtas, kad atitiktų aplinkos sąlygas.
	Būstas pritaikytas vyresnio amžiaus žmonėms, jo paviršius yra lygus, įėjimai / išėjimai pakankamai platus vežimėliams ir tinkamai suprojektuoti vonios kambariai, tualetai ir virtuvės.
Modifikacijos	Pagal poreikį vyresnio amžiaus žmonėms būstas modifikuojamas.
	Būsto modifikacijos yra prieinamos.
	Būsto modifikavimo įranga yra lengvai prieinama.
	Puikiai suprantama, kaip būstą galima modifikuoti, kad jis atitiktų vyresnio amžiaus žmonių poreikius.
	Finansinė pagalba teikiama namų pakeitimams.
Priežiūra	Priežiūros paslaugos yra prieinamos vyresnio amžiaus žmonėms.
	Techinės priežiūros darbams atlikti yra tinkamai kvalifikuoti ir patikimi paslaugų teikėjai.
	Viešasis būstas, nuomojamas būstas ir bendros patalpos yra gerai prižiūrimi.
Senėjimas vietoje	Būstas yra netoli paslaugų ir patogumų.
	Teikiamos tinkamos paslaugos, leidžiančios vyresnio amžiaus žmonėms likti namuose, „senėti vietoje“.
	Pagyvenę žmonės yra gerai informuoti apie teikiamas paslaugas, kad padėtų jiems senėti.
Bendruomenės integracija	Būsto projektavimas palengvina tolesnę vyresnio amžiaus žmonių integraciją į bendruomenę.
Būsto galimybės	Vyresnio amžiaus žmonėms yra daugybė prieinamų ir tinkamų būsto variantų, įskaitant silpnus ir neįgalius vyresnio amžiaus žmones.
	Vyresnio amžiaus žmonės yra gerai informuoti apie turimas būsto galimybes.
	Senyvo amžiaus žmonėms skirtas tinkamas ir tvarkingas būstas vietinėje teritorijoje.
	Yra daugybė tinkamų paslaugų ir tinkamų patogumų bei užsiėmimų pagyvenusiems žmonėms.
	Pagyvenusių žmonių būstas integruotas į aplinkinę bendruomenę.
Gyvenamoji aplinka	Būstas nėra perpildytas.
	Vyresnio amžiaus žmonėms patogų gyventi.
	Būstas nėra vietovėse, kuriose gali kilti stichinės nelaimės.
	Vyresni žmonės jaučiasi saugūs aplinkoje, kurioje gyvena.
	Finansinė pagalba teikiama būsto apsaugos priemonėms.

Lietuvos praktika. Peržvelgus galiojantį Lietuvos Respublikos architektūros įstatymą, jame galima rasti tokius esminius principus, susijusius su darnaus vystymosi darbotvarkės darnaus vystymosi 11 tikslu:

- Architektų veikla grindžiama darnaus vystymosi principu; tai reiškia, kad turi būti atsižvelgiama į tai, kad architektūra, apimdama kūrybą ir inovacijas, prisideda prie *darnios valstybės ir žmonių aplinkos kūrimo, yra svarbi ekonomikos ir socialinių santykių raidai.*
- Viešasis interesas vykdant architektų veiklą apima architektūros kokybę, *užtikrinančią žmogaus sveikatai ir gerovei palankią aplinką, jos fizinius, psichologinius, socialinius ir estetinius veiksnius.*
- Pastato architektūros kokybės kriterijai: *urbanistinis integralumas; atitiktis darnaus vystymosi principui; statybos ir kuriamos aplinkos kokybė (ergonomiškumas), ilgaamžiškumas; inovatyvumas* (naujų technologijų, medžiagų, architektūrinių, urbanistinių sprendimų

panaudojimas); *aplinkos pritaikymas visiems visuomenės nariams – projektavimo visiems* (universalaus dizaino) *principų taikymas, užtikrinant žmonių srautų judumą ir projektuojamų objektų prieinamumą* (pasiekiamumą); *funkcionalios pastato struktūros kūrimas*.

Šis įstatymas numato tolimesnes architektūros plėtros gaires, siekiančias geresnės pastatų architektūrinės kokybės, efektyvios statybos darnos, kurti visuomenės gerovei palankią ir sveiką aplinką.

Bet realiame gyvenime pamatyti šių principų įgyvendinimą įvairiais pastato gyvavimo laikotarpiais sudėtinga. Pastato gyvavimo ciklas gali trukti apie 60 ir 100 metų, kinta ne tik gyventojų amžius bei poreikiai, bet išlieka visada aktualus jo ergonomiškumas, inovatyvumas ir funkcionalumas.

LR statybos įstatyme pastatams keliami reikalavimai susiję su amžiui draugišku būstu: *nekeltų pavojaus žmonių gyvybei, sveikatai, aplinkai; statinys turi būti pastatytas taip, kad neįgalūs ir senyvi žmonės galėtų patekti į jiems skirtas patalpas (nustatytas statybos techniniuose normatyviniuose dokumentuose) ir jomis naudotis*. Įstatyme galime išskirti reikalavimą, kad patalpose, skirtose žmonėms gyventi, būtų įrengtas natūralus norminis apšvietimas. Pastatas turi būti apsaugotas nuo keliamo triukšmo, vibracijos, elektros trikdymų ir pavojingo spinduliavimo.

Įstatyme paliečiama tik keletas jautrių grupių, tačiau neįpareigoja statytojų bei projektuotojų numatyti bei pritaikyti visą pastatą senstančiai visuomenei. Pavyzdžiui, nagrinėjant techninius reglamentus galima matyti fragmentiškus reikalavimus projektuojamam pastatui (2 lentelė).

2 lentelė. Reikalavimai pastatui ir jų atitikimas amžiui draugiško būsto reikalavimams (sudaryta autorių)

Table 2. Requirements for the building and their compliance with the requirements for age-friendly housing (compiled by the authors)

STR 2.02.01:2004 „Gyvenamieji pastatai“	Pavyzdžiai, į ką reikėtų atkreipti dėmesį rengiant amžiui draugišką būstą
Antresolės aukštis turi būti ne mažesnis kaip 1,60 m, o plotas – mažesnis nei pusė aukšto, kuriame ji įrengta, ploto.	Antresolinis aukštis nepatogus vyresnio amžiaus žmonėms, nes norint prieiti prie pastato sienos turi susilenkti.
Atriumas – patalpa su viršutiniu apšvietimu, kuri gali būti per du aukštus ir daugiau.	Privalėtų būti ne tik viršutinis apšvietimas, bet ir dirbtinis apšvietimas.
Kambarys – patalpa, apribota perdangomis ir sienomis (pertvaromis) nuo grindų iki lubų, ne mažesnio kaip 4 m ² grindų ploto, atitinkanti gyvenamosioms patalpoms nustatytus higienos reikalavimus.	Reglamente numatytos patalpos plotas, senyvo amžiaus žmonėms sanitarinė patalpa per maža.
Priestatas – prie namo pristatyta nauja šio namo dalis, turinti su juo bendras konstrukcijas, nepriklausomai nuo to, ar yra iš šios dalies tiesioginis įėjimas į namą, ar jo nėra.	Statant priestatus ir integruojant į bendrą pastato architektūrinį ansamblį aktualu gyventojams patogiai judėti pačiuose pastatuose.
Vonios kartu su tualetu plotas – 4 m ² .	Vonios kambarėje įrengiami ne tik sanitariniai mazgai, bet ir skalbimo mašinos, džiovyklės, tinkama erdvė tampa ypač maža.

Namuose senėti galima ir tada, kai silpsta sveikata, išskyla priežiūros poreikių, tačiau namai turi būti tinkami kintantiems vyresnio amžiaus žmonių poreikiams. Didelė dalis būsto fondo Europos regione ir visame pasaulyje nebuvo pritaikytas vyresnio amžiaus žmonių poreikiams, susijusiems su saugumu, prieinamumu, vieta ir nepriklausomybe. Todėl jiems tenka keisti esamą būstą. Be to, namuose slypi daugybė pavojų (pvz., pelėsis, triukšmas, šaltis, perpildymas ir nelaimingi atsitikimai), kurie gali pakenkti sveikatai (Braubachas, Jacobsas & Ormandy, 2011).

Norint pagerinti naujai statomų ir modernizuojamų pastatų kokybę Lietuvoje patogia ir patrauklia aplinka senyvo amžiaus žmonėms, visų pirmą reikėtų koreguoti LR įstatyminę bazę.

Vyresnio amžiaus žmonėms namas ir būsto aplinka dažnai lemia sprendimą renkantis, ar vis dar įmanoma gyventi savarankiškai, ar su amžiumi susiję fiziniai ir pažintiniai poreikiai gali būti

patenkinti modifikuojant būstą, ar vis tik reikės ieškoti ilgalaikės priežiūros būsto. Siekiant Lietuvoje formuoti amžiui draugišką aplinką, kurioje žmogus galėtų gyventi amžiui draugiškame būste, tikslinga būtų vadovautis jau paruoštais gidais / vadovais (*draugiško miesto, draugiško būsto*). Kuriant ir vertinant esamą būstą galima vadovautis 1 lentelėje minėtais kriterijais. Kiekviena vertinama sritis gali būti pamatuota (3 lentelė). 3 lentelėje pateikti pavyzdžiai pagal kriterijus – kas vertinama, kaip gali būti matuojama, kokios galimybės tai atlikti Lietuvoje bei įvardinta keletas galimų politikos iniciatyvų pavyzdžių.

3 lentelė. Amžiui draugiško būsto vertinimo kriterijų ir pritaikymo Lietuvoje galimybių pavyzdžiai (sudaryta autorių remiantis WHO, 2007; WHO, 2017)

Table 3. Examples of age-friendly housing evaluation criteria and application possibilities in Lithuania (compiled by the authors based on WHO, 2007; WHO, 2017)

Kriterijus	Vertinimo sritis		Matavimo skalė	Galimybės Lietuvoje
Prieinamumas	Prieinamą būstą gali įsigyti visi vyresnio amžiaus žmonės	Būsto išlaidos, įskaitant: - nuomos išlaidos arba hipotekos mokėjimas; - komunalinės paslaugos; - remonto ir priežiūros išlaidos.	1 - Būsto išlaidos gerokai viršija prieinamumo ribą (didesnės) daugiau kaip 30 %). 2 - Būsto išlaidos viršija prieinamumo ribą (tarp 20 proc. ir 30 %). 3 - Būsto išlaidos sudaro apie 20 % mėnesinių pajamų. 4 - Būsto išlaidos yra mažesnės už prieinamumo ribą (tarp 20 % ir 10 %). 5 - Būsto išlaidos yra gerokai mažesnės už prieinamumo ribą (mažesnės nei 10 %).	Vyresnio amžiaus žmogui būsto išlaidos sudaro didžiąją dalį jo pajamų. Lietuvos įstatymai nereguliuoja būsto kainos. Komunalinių mokesčių tvarką nustato savivalda.
Politikos iniciatyvų pavyzdžiai, pokyčių galimybės				
Užtikrinti būsto pašalpų ar subsidijų galimybę (įskaitant pagal amžių tinkamą būstą). Būsto rinkos reguliavimas siekiant suteikti alternatyvius būsto variantus. Užtikrinti pakankamą socialinio ar nebrangaus būsto kiekį. Siūlomos konsultacijos ir informacija apie dotacijas pagyvenusių žmonių būstui. Prieinami būsto registrai, kuriuose gali užsiregistruoti vyresnio amžiaus žmonės, besidomintys labiau prieinamais būstais.				
Kriterijus	Vertinimo sritis		Matavimo skalė	Galimybės Lietuvoje
Senėjimas vietoje	Būstas yra netoli paslaugų ir patogumų. Teikiamos tinkamos paslaugos, leidžiančios vyresnio amžiaus žmonėms likti namuose, „senėti vietoje“.	Namas yra šalia šių patogumų: - sveikatos priežiūros įstaigos; - bendruomenės centrai; - parduotuvės; - viešojo transporto stotelė; - parkai; - bendrosios paslaugos (bankas, viešosios paslaugos ir kt.); - maldos vietos.	1 - norint pasiekti paslaugą, reikia daugiau nei 20 minučių eiti pėsčiomis; 2 - norint pasiekti paslaugą, reikia nuo 10 iki 20 minučių eiti pėsčiomis neįrengtu ir nesaugiu keliu; 3 - norint pasiekti paslaugą, reikia mažiau nei 10 minučių eiti pėsčiomis neįrengtu ir nesaugiu keliu; 4 - norint pasiekti paslaugą, reikia nuo 10 iki 20 minučių eiti pėsčiomis įrengtu ir saugiu keliu; 5 - norint pasiekti paslaugą, reikia mažiau nei 10 minučių eiti pėsčiomis įrengtu ir saugiu keliu.	Renkantis būstą žmogus atsižvelgia pats į šiuos patogumus, tačiau ne kiekvienas įsivertina, ar atstumas tinkamas tampant vyresnio amžiaus žmogumi. Rinkoje būsto kaina priklauso nuo šių patogumų atstumo. Projektuojant kvartalus į tai kreipiamas dėmesys.

Politikos iniciatyvų pavyzdžiai, pokyčių galimybės				
<p>Teikti savivaldybės rekomendacijas dėl galimų paslaugų, paramos, būsto galimybių ir paraiškų teikimo tvarkos. Informacijos apie kritimo prevenciją namuose didinimas.</p> <p>Paslaugų teikimas: patikimų ir sąžiningų paslaugų ir žmonių registras; agentūrų teikiamų paslaugų koordinavimas ir teikimas, informacija apie paslaugas, leidžiančias žmonėms apsistoti namuose ilgiau (pvz., geriatrijos centrai); pristatymo į namus galimybės; maitinimo ant ratų paslaugos.</p>				
Kriterijus	Vertinimo sritis	Matavimo skalė	Galimybės Lietuvoje	
Modifikacijos	Pagal poreikį vyresnio amžiaus žmonėms būstas modifikuojamas.	Reikalingos intervencijos, kad būtų priinama:	1 - neįmanoma būsto padaryti prieinamu (technškai neįmanoma);	Finansinė pagalba būsto pertvarkymui neteikiama. Pertvarkyti būstą dažniausiai galima tik su nedidelėmis intervencijomis.
	Būsto modifikacijos yra prieinamos.	kelias privažiuoti prie namo; įėjimas; išoriniai laiptai ir liftas; vidaus durys;	2 - būtina koreguoti konstrukcijas arba įrenginius;	
	Būsto modifikavimo įranga yra lengvai prieinama.	prieškambariai; virtuvė ir svetainė; vonios kambarys; miegamasis; fiksuotas apstatymas; vidiniai laiptai; elektros lizdai, skaitikliai ir kitos instaliacijos.	3 - būtina koreguoti mūrijant ar keičiant plytas;	
	Puikiai suprantama, kaip būstą galima modifikuoti, kad jis atitiktų vyresnio amžiaus žmonių poreikius.		4 - būtina koreguoti inžinerines sistemas;	
Finansinė pagalba teikiama namų pakeitimams.		5 - būtina koreguoti su nedidelėmis intervencijomis, pavyzdžiui, perkeliant baldus, tvirtinant neslystančią dangą ant laiptų ir pan.		
Politikos iniciatyvų pavyzdžiai, pokyčių galimybės				
<p>Teikti nedidelio remonto namų paslaugas (taip pat įtraukiant savanorius). Pateikti pavojaus namuose vertinimą ir profesionaliai pagrįstą kritimo rizikos vertinimą. Vietinių remonto dirbtuvių organizavimas atlikti ar teikti remonto ir pritaikymo (pvz., automobilio remonto) paslaugas. Prižiūrėtojai pastatuose. Vietinių tarnybų, skirtų konsultuoti pagal individualų poreikį, steigimas. Siūlyti dotacijų schemas namų pritaikymui ir priežiūra. Siūloma valstybės remiama namų priežiūra. Specialių patarimų ir paramos teikimas pritaikant namus žmonėms, kenčiantiems nuo demencijos sutrikimų.</p>				

Amžiai draugiška fizinė aplinka suteikia žmonėms galimybes gyventi sveikai ir aktyviai visą gyvenimą, apimant skirtingus poreikius ir galimybes. Siekdami tenkinti kintančius vyresnio amžiaus žmonių poreikius turime ir kurti konkrečius būstus vyresnio amžiaus žmonėms. Rekomenduojama būsimo draugiško amžiu būsto raidoje atsižvelgti, kad paslaugos būtų kuriamos šalia būsto, kad būstą lanksčiai galima būtų pritaikyti ateityje.

Atėjo laikas nacionaliniu lygmeniu numatyti ir statyti namus, kurie atitiks mūsų poreikius ir siekius senstant. Planuojant iš anksto turėtų būti užtikrinta geresnio pasirinkimo paklausa, daugiau būsto variantų galimybių. Būstas vyresnio amžiaus žmonėms turi atitikti aukštesnius projektavimo standartus ir kokybę.

Išvados

1. Žmonės nori likti gyventi jiems įprastoje aplinkoje. Todėl būstas, lauko erdvės bei bendruomeninės paslaugos turėtų būti pritaikytos prie senstančių gyventojų poreikių. Amžiui draugiškoje aplinkoje skatinamas aktyvus ir sveikas senėjimas, optimizuojant sveikatą, skatinant įsitraukimą ir įgalinant gerovę vyresniame amžiuje.
2. Namuose senėti galima tada, kai namai tinkami kintantiems vyresnio amžiaus žmonių poreikiams. Didelė dalis būsto fondo Europos regione ir visame pasaulyje nebuvo pritaikytas vyresnio amžiaus žmonių poreikiams, susijusiems su saugumu, prieinamumu, vieta ir nepriklausomybe. Lietuvoje vystyti draugišką amžiui būstą sąlygų dar nėra. Norint pagerinti naujai statomų ir modernizuojamų pastatų kokybę patogia ir patrauklia aplinka senyvo amžiaus žmonėms, visų pirma reiktų koreguoti LR įstatyminę bazę bei skatinti programas nukreiptas spręsti būsto modernizavimo, modifikavimo, pertvarkymo problemas atliepiančias draugiško amžiui būsto pertvarkas.
3. Sveikas senėjimas apima ne tik sveikatos sektorių, tačiau ir visą vyresnio amžiaus žmogaus aplinką, tad draugiško amžiaus būsto svarba didžiulė. Europoje pavyzdžių ir mokomųjų gidų, kaip kurti draugišką amžiui būstą, galima atrasti ne vieną, tačiau pirmiausia reikia suvokti poreikį ir išnaudoti galimybes.

Literatūra

1. *The AARP HomeFit Guide*. (2015). AARP Education & Outreach/Livable Communities: Washington, DC, USA. Prieiga internete: <https://www.aarp.org/content/dam/aarp/livable-communities/livable-documents/documents-2015/HomeFit2015/AARP-HomeFit-Guide-2015.pdf>
2. *Age friendly world* (2021). Prieiga per internetą: <https://extranet.who.int/agefriendlyworld/>
3. Braubach, M., Jacobs, D.E., Ormandy, D., editors (2011). *Environmental burden of disease associated with inadequate housing: summary report*. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe. Prieiga internete: [http://www.euro.who.int/en/publications/abstracts/Age-friendly environments in Europe. A handbook of domains for policy action52environmental-burden-of-disease-associated-with-inadequate-housing.-summary-report](http://www.euro.who.int/en/publications/abstracts/Age-friendly%20environments%20in%20Europe.%20A%20handbook%20of%20domains%20for%20policy%20action52environmental-burden-of-disease-associated-with-inadequate-housing.-summary-report).
4. Forrest, R. & Kearns, A. (2001). Social cohesion, social capital and the neighbourhood. *Urban Studies*. Volume 38 (12). p. 2125–2143.
5. *HAPPI. Housing our Ageing Population: Panel for Innovation*. (2009). Report; Homes and Communities Agency: London, UK. Prieiga internete: <https://www.churchillretirement.co.uk/assets/Research-Publications/happi-final-report-7.pdf>
6. Jarré, D. & Urdaneta, E. (2016). *Kaip sukurti visoms amžiaus grupėms palankią visuomenę: Baltoji knyga su rekomendacijomis sprendimus priimančioms asmenims*. Europos Komisija, projektas SIForAGE, 2016. Prieiga per internetą: https://issuu.com/senjoru-centras/docs/white_paper_-_lithuanian_pages
7. Jungtinės tautos (2015). *Keiskime mūsų pasaulį: Darnaus vystymosi darbotvarkė iki 2030 metų*. Rezoliucija priimta generalinės asamblėjos 2015 m. rugsėjo 25 d.. Prieiga per internetą: https://osp.stat.gov.lt/documents/10180/483818/darbotvarke_DVR.pdf
8. Poskienė, G. (2018). *Senos ir naujos statybos daugiabučių administravimo ypatumų analizė Lietuvoje*. Prieiga internete: <https://vb.vgtu.lt/object/elaba:33689613>
9. Lietuvos Respublikos statybos įstatymas. 1996 m. kovo 19 d. Nr. I-1240 Vilnius. Prieiga internete: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.F31E79DEC55D>
10. Lietuvos Respublikos architektūros įstatymas 2017 m. birželio 8 d. Nr. XIII-425.Vilnius. Prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/3658622050c911e78869ae36ddd5784f?jfwid=-g0zrz4bb7>
11. LR aplinkos ministro įsakymas STR 2.02.01:2004 „GYVENAMIEJI PASTATAI“ 2003 m. gruodžio 24 d. Nr. 705 Vilnius. Prieiga internete: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.20B8999D0CC7/asr>
12. LR sveikatos apsaugos ministerija (2021). *Sveikas senėjimas*. Prieiga internete: <https://sam.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/visuomenes-sveikatos-prieziura/sveikas-senejimas>
13. LR sveikatos apsaugos ministro įsakymas 2014 m. liepos 16d. Nr. V-825. (2014). *Sveiko senėjimo užtikrinimo Lietuvoje 2014–2023 m. veiksmų planas*.

14. Scharlach, A. E. (2017). Aging in Context: Individual and Environmental Pathways to Aging-Friendly Communities—The 2015 Matthew A. Pollack Award Lecture. *The Gerontologist*. Volume 57, Issue 4, 2017, pages 606–618. Prieiga per internetą: <https://doi.org/10.1093/geront/gnx017>.
15. WHO (2007). *Global Age-friendly Cities: A Guide* [interaktyvus]. Geneva, World Health Organization, 2007. Prieiga per internetą: https://www.who.int/ageing/publications/Global_age_friendly_cities_Guide_English.pdf
16. WHO (2015). Measuring the Age-Friendliness of Cities. A Guide to Using Core Indicators; WHO: Kobe, Japan, 2015. Prieiga per internetą: https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/203830/9789241509695_eng.pdf?sequence=1.
17. WHO (2017). *Age-friendly environments in Europe. A handbook of domains for policy action*. Copenhagen, Prieiga per: <https://www.euro.who.int/en/publications/abstracts/age-friendly-environments-in-europe.-a-handbookof-domains-for-policy-action-2017>

Age-friendly Housing – Possibilities in Lithuania

(Received in April, 2021; Accepted in April, 2021; Available Online from 11th of May, 2021)

Summary

As society ages, it is necessary to ensure healthy independent aging for members of a productive society, especially the elderly. An age-friendly environment, and especially a living environment, creates opportunities for people to live in their own homes until deep old age. Aging is also possible at home when health is deteriorating and care needs arise, but homes need to adapt to the changing needs of older people.

The aim is to discuss the concept of age-friendly housing, to analyse the current situation and development opportunities in Lithuania.

Methods used in the work - systematic analysis of information sources. The key statements about age-friendly housing are based on an analysis by the World Health Organization's guides to healthy aging, as well as the role of the community in the process of healthy aging.

People want to stay living in their usual environment. Therefore, housing, outdoor spaces and community services should be adapted to the needs of an aging population. An age-friendly environment promotes active and healthy aging by optimizing health, promoting engagement, and enabling well-being in old age.

Aging at home is possible when the home is adapted to the changing needs of older people. Much of the housing stock in the European region and around the world has not been tailored to the needs of older people in terms of security, accessibility, location, and independence. There are no conditions for the development of age-friendly housing in Lithuania yet. To improve the quality of newly built and modernized buildings, a comfortable and attractive environment for the elderly, first of all, the legal framework of the Republic of Lithuania should be adjusted.

Healthy aging involves not only the health sector, but also the whole environment of the elderly, so the importance of friendly housing is enormous. In Europe, there are many examples and educational guides on how to create age-friendly housing, but first and foremost there is a need to realize the need and seize the opportunities.

